

УДК 332

ГАРНАГА О.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та міжнародного бізнесу Національного університету водного господарства та природокористування, e-mail: o.m.gharnagha@nuwm.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-5236-7299

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мета. Стаття присвячена організації державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування. **Методика.** Для вирішення даної наукової проблематики застосовано структурний метод та метод абстрактно-логічного узагальнення. **Результати.** У статті розкрито основні аспекти державного регулювання в сфері землекористування. Наголошено, що фундаментальним фактором розвитку збалансованого землекористування є вирішення проблеми залучення інвестицій у цю сферу. Зазначено, що під інвестиційним потенціалом сільськогосподарських земель слід розуміти можливість отримання максимального доходу у короткостроковій чи довгостроковій перспективі від здійснення капіталовкладень у землю з метою підвищення її родючості та забезпечення сталого і ефективного землекористування. Представлено методологічні засади формування ВВП за видами економічної діяльності (сільське господарство, лісове господарство та рибне). **Наукова новизна.** Запропоновані методологічні засади дадуть можливість підвищити ефективність інвестування у земельні ресурси. **Практична значимість.** Реалізація запропонованих методологічних засад формування ВВП в сфері землекористування дасть можливість збільшити обсяги залучення інвестицій та забезпечити їх оптимальний розподіл.

Ключові слова: збалансоване землекористування; державне регулювання; інвестиційна діяльність; валовий внутрішній продукт, землекористувачі

Постановка проблеми

Фундаментальним фактором розвитку збалансованого землекористування є вирішення проблеми залучення інвестицій у цю сферу. інвестиції це соціально-економічна категорія, що виражає відносини між юридичними, фізичними особами та державою в процесі вкладення активів у здійснення розширеного відтворення суб'єктів господарювання з метою отримання прибутку у майбутньому. Під інвестиційним потенціалом сільськогосподарських земель розуміють можливість отримання максимального доходу у короткостроковій чи довгостроковій перспективі від здійснення капіталовкладень у землю з метою підвищення її родючості та забезпечення сталого і ефективного землекористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значний внесок у дослідження проблематики державного регулювання землекористування в Україні було зроблено: Г. Гуцуляком, Д. Добряком, А. Крисак, А. Мартином, П. Саблуком, А. Сохничем, М. Ступенем, А. Третьяком та іншими. Проте, безсумнівно визнаючи значний доробок науковців у дослідженні державного регулювання землекористування, варто зазначити, що низка питань потребує подальшого опрацювання та вивчення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Загальні принципи, правила та механізми розвитку землекористування зазначено у великій кількості міжнародних та національних публікаціях. Проте аналіз наукової літератури виявив, що й досі відсутнє узагальнення аспектів організації державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування. Потребують поглибленого дослідження методологічні засади формування ВВП за видами економічної діяльності (сільське господарство, лісове господарство та рибне).

Формування цілей статті

Мета статті полягає у розкритті суті та змісту організації державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування.

Виклад основного матеріалу дослідження

У процесі господарської діяльності землекористувач здійснює вкладення у земельні ресурси, здійснюючи таким чином внутрішні інвестиції. Здійснення внутрішніх інвестицій землекористувачами є логічною та закономірною процедурою, адже без вкладень коштів у землю не буде здійснюватися виробничий процес, тому земельні капіталовкладення в будь-якому разі матимуть місце у сільському господарстві питання лише в тому, щоб підвищувати зацікавленість землекористувачів до сільськогосподарської діяльності та раціонального використання земель [1]. В той же час існує незадоволена потреба залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарські землі задля підвищення ефективності господарювання вітчизняних землекористувачів.

Варто зауважити, що на сьогодні міжнародна інвестиційна діяльність стає все більш актуальною в умовах глобалізації економічного розвитку, тому іноземний інвестор щораз змушений шукати нові вигідні об'єкти для інвестування. У зв'язку з цим можна очікувати певного підвищення інвестування коштів в українські землі.

Окремо варто зазначити, що інвестиції з країн Європейського Союзу дуже важливі для всіх галузей вітчизняної економіки. Практика свідчить, що розвиток економічної співпраці з Європейським Союзом історично сприяли розвитку економік сусідніх країн і поглибленню їх спеціалізації в міжнародному поділі праці.

Отже, головною проблемою на сьогодні є підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських земель, адже вкладати кошти у розвиток землекористування, що перебуває в занепаді, однозначно не є вигідною справою.

Тому основоположним завданням є формування нової інвестиційної політики, в основі якої лежатимуть стратегічні напрями мобілізації фінансових ресурсів землекористувачами, пошук та обґрунтування способів покращання ситуації стосовно провадження інвестицій у землю сільськогосподарського призначення суб'єктами господарювання, у тому числі з-за кордону.

Основними з них повинні бути:

- вдосконалення законодавчого забезпечення;
- розвиток сільської інфраструктури;
- покращення макроекономічної ситуації в державі;
- становлення ринку сільськогосподарських земель тощо.

Залучення іноземних інвестицій сприятиме реалізації стратегічних завдань у напрямі підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства на світових ринках.

Інвестиційні ресурси є фундаментом для підтримки процесів розробки та впровадження інновацій у систему землекористування країни. Їх динаміку впродовж 2010-2020 років зображено на рис. 1.

На рис. 2 зобразимо частку капітальних інвестицій в сільське господарство від усього розміру інвестицій.

Аналіз засвідчив, що до 2018 року спостерігається ріст обсягу капітальних інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь, що безперечно, є позитивним моментом для аграрного сектора. В той же час, варто зауважити, що починаючи з цього року прослідковується зниження показників обсягу та частки капітальних інвестицій, що є наслідком поглиблення фінансової кризи, що охарактеризувалася загальним зменшенням ВВП, знеціненням національної грошової валюти та зниженням її купівельної спроможності в цілому.

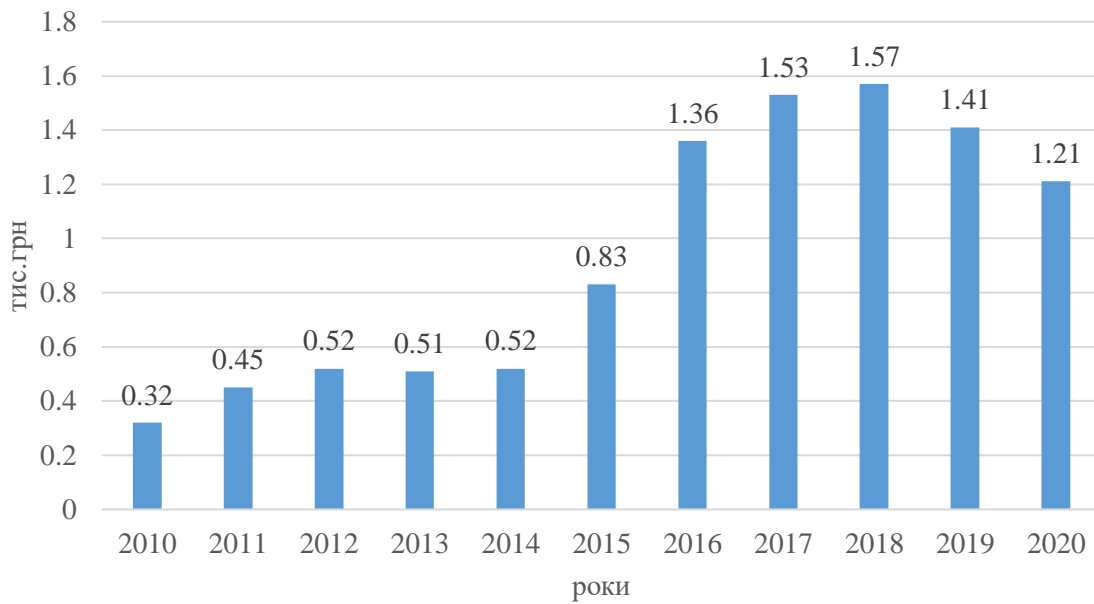

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь в Україні у 2010-2020 роках

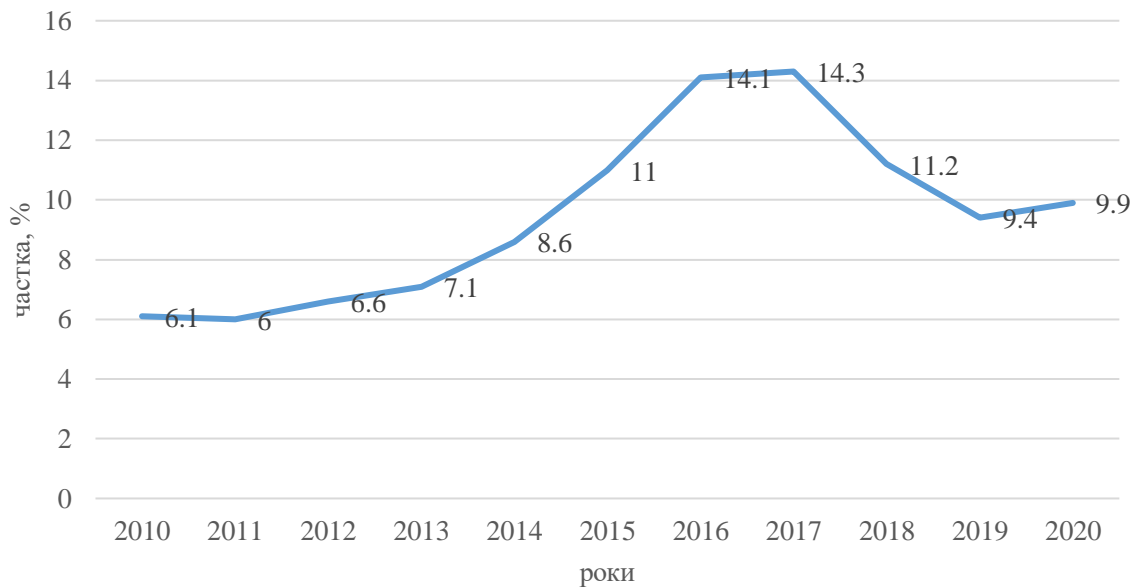

Рис. 2. Частка капітальних інвестицій в сільське господарство від всього розміру інвестицій

Таким чином, реальний потенціал інвестиційних ресурсів для підтримки реалізації масштабних проектів в аграрному секторі є досить обмеженим. З одного боку, це може продемонструвати пріоритетне значення капітальних вкладень в аграрний сектор для інвесторів, незважаючи на деструктивну стагнацію національної економіки, а з іншого - протидіяти дестабілізуючому впливу загроз та забезпечити підтримку процесу економічного зростання, незважаючи на негативні соціально-економічні тенденції, з якими зіткнувся галузевий господарський комплекс аграрного сектору.

Водночас важливо підкреслити дуже низьку частку іноземних інвестицій у її загальній структурі (менше 2%). Така ситуація свідчить про те, що сьогодні іноземні інвестори зацікавлені переважно у використанні сировинного природно-ресурсного потенціалу вітчизняного аграрного сектору, а не в довгостроковому господарюванні, яке вимагає реалізації масштабних інвестиційних проєктів та дотримання принципів збалансованого природокористування з метою підтримання відтворювальної здатності аграрного сектору на перспективу.

Іноземний інвестиційний капітал створює багато можливостей для вітчизняних секторів економіки, таких як залучення додаткових резервів економічного зростання, полегшення доступу до зовнішніх ринків сільськогосподарської продукції, впровадження інноваційних технологій та забезпечення високого рівня техніко-технологічної модернізації економіки та аграрного сектору, але водночас породжує певні дестабілізуючі процеси, що загрожують національній безпеці та економіці країни, може створювати ризики та загрози.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється задля реалізації економічної, науково-технічної, екологічної та соціальної політик і визначається показниками економічного, екологічного та соціального розвитку, регіональними і державними програмами економічного розвитку, а також обсягом коштів на передбачену інвестиційну діяльність. Політика державного регулювання інвестиційного розвитку землекористування в різних регіонах та країнах світу є багатогранною, що враховує можливості використання різних засобів як фінансового так і не фінансового стимулювання землекористувачів.

Забезпечення організаційних умов для інвестування в сфері землекористування реалізується за допомогою:

- податкових ставок, пільг та системи оподаткування з диференціюванням суб'єктів і об'єктів оподаткування [2];
- проведення кредитної та амортизаційної політики, зокрема встановленням прискореної амортизацією основних фондів;
- наданням фінансової допомоги у виді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток галузей, виробництв тощо;
- системи антимонопольних заходів;
- роздержавлення й приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- системи державних норм і стандартів, ліцензування окремих видів робіт та експертизи інвестиційних проєктів у питаннях дотримання екологічних вимог.

Держава виступає гарантом стабільності умов провадження інвестиційної діяльності, дотримання прав і законних інтересів її суб'єктів. Державні посадові особи не мають права втручатися в діяльність суб'єктів інвестиційної діяльності, крім тих випадків, коли таке втручання дозволяється законодавством і здійснюється в межах компетенції цих посадових осіб.

За умови прийняття державними чи іншими органами актів, що порушують права інвесторів і учасників інвестиційної діяльності, то збитки, які завдаються суб'єктам інвестиційної діяльності, підлягають обов'язковому відшкодуванню у повному обсязі цими органами. Ніхто не має права обмежувати права інвесторів у виборі об'єктів інвестування, за винятком тих випадків, що передбачені законодавством.

Правове забезпечення створення та діяльності державних установ у сфері інвестицій у землекористування є необхідним елементом державного регулювання інвестиційних процесів.

Слід зауважити, що існуюча система права в сучасних умовах містить достатньо великий перелік законодавчих актів, проте більшість з них недостатньо є систематизованими. Це вимагає подальшого вдосконалення законодавчої бази реалізації системи державного регулювання інвестиційної діяльності у сфері землекористування.

З метою визначення напрямів подальшого розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування було розроблено організаційну схему її державного регулювання.

Суб'єкти державного регулювання інвестиційних процесів здійснюють свою діяльність на основі відповідного нормативного та методологічного забезпечення.

Представлений підхід в цьому аспекті відрізняється від існуючих нині тим, що в ньому акцентовано увагу на методології управління суб'єктами. Класична ідея державного регулювання

інвестиційних процесів базується на визначенні лише нормативно-правової складової, що регулює дії основних його елементів. Вважаємо цей підхід неактуальним, оскільки процеси державного регулювання в інвестиційній сфері вимагають формування відповідної методології та розробки системи правил державного публічного адміністрування.

Одним із напрямків методологічного забезпечення державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування може бути реалізація програм з підготовки фахівців державної служби з управління інвестиційними проектами, які б надавали кваліфіковану консультаційну підтримку тим землекористувачам, які хочуть максимально ефективно використати наявні ресурси на фінансування інвестиційних проектів [3]. Ефективним могло б бути створення регіональних центрів інформаційного забезпечення землекористувачів у сфері імплементації інвестиційних проектів та програм.

Наведемо організаційну схему державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування.

Рис. 3. Організаційна схема державного регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування

Адаптація методологічного забезпечення державного регулювання інвестиційної діяльності відповідно до сучасних вимог прискорить реформування цієї сфери в сільському господарстві, допоможе здійснити значний поступ в напрямку активізації інвестиційної діяльності у сфері землекористування.

На рис.4 представимо методологічні засади формування ВВП за видами економічної діяльності (сільське господарство, лісове господарство та рибне).

Рис. 4. Методологічні засади формування ВВП за видами економічної діяльності (сільське господарство, лісове господарство та рибне)

Таким чином, реалізація запропонованих методологічних засад формування ВВП в сфері землекористування дасть можливість збільшити обсяги залучення інвестицій та забезпечити їх оптимальний розподіл.

Висновки

Підводячи підсумки зазначимо, що запропоновані методологічні засади дадуть змогу підвищити ефективність інвестування у земельні ресурси. Практичне застосування даного функціоналу, для вирішення завдання підвищення ефективності державного регулювання землекористування, має лягти в основу розробки структурної схеми механізму регулювання інвестиційної діяльності в сфері землекористування.

HARNAHA O.M.¹

1 Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Business Economics and International Business, National university of water and environmental engineering, e-mail: o.m.gharnagha@nuwm.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-5236-7299

INVESTMENT SECURITY OF LAND USE IN UKRAINE

Goal. The article is devoted to the organization of state regulation of investment activities in the field of land use. **Method.** To solve this scientific problem, the structural method and the method of abstract-logical generalization are used. **Results.** The article reveals the main aspects of state regulation in the field of land use. It was emphasized that a fundamental factor in the development of balanced land use is solving the problem of attracting investments in this area. It is noted that the investment potential of agricultural land should be understood as the possibility of obtaining maximum income in the short or long term from capital investments in the land in order to increase its fertility and ensure sustainable and efficient land use. The methodological principles of GDP formation by types of economic activity (agriculture, forestry, and fishing) are presented. **Scientific novelty.** The proposed methodological principles will make it possible to increase the efficiency of investing in land resources. **Practical significance.** The implementation of the proposed methodological principles of GDP formation in the field of land use will make it possible to increase the volume of investments and ensure their optimal distribution.

Keywords: balanced land use; state regulation; investment activity; gross domestic product, land users

REFERENCES

1. Spaskiy, G.V. (2018). Investytsiyna pryvablyvist sil's'koho hospodarstva [Investment attractiveness of agriculture]. *Ekonomika APK*, Vol. 2, pp. 30–36.
2. Savina, N.B., & Garnakha, O.M. (2023). Ekonomichni rehulyatory zbalansovanoho zemlekorystuvannya [Economic regulators of balanced land use]. *Visnyk NUVGP: Seriya "Ekonomichni nauky"* [Bulletin of NULES: Series "Economic Sciences"], Vol. 2(102), pp. 48-57.
3. Urba, S.I. (2019). Investytsiyno-innovatsiynе zabezpechennya aharnoho sektora v systemi ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy [Investment and innovation support of the agrarian sector in the system of economic security of Ukraine]. *Ekonomika ta finansy* [Economics and finance], pp. 65–74.

Стаття надійшла до редакції: 19.10.2023
Received: 2023.10.19